

Trekvlinders in 2000 en recente adventieve vondsten (Lepidoptera). Eenenzestigste jaarverslag

In dit eenenzestigste jaarverslag wordt een overzicht gegeven van de in het jaar 2000 waargenomen trekvlinders in Nederland. Door 153 vrijwilligers zijn 29 soorten waargenomen. Met name talrijk waren oranje luzernevlinder, atalanta, distelvlinder, koolmotje, grote worteluil en *Helicoverpa armigera*, terwijl de aantallen van gele luzernevlinder, gamma-uil en kolibrievlinder juist lager leken. Ook zijn enkele voor ons land zeldzame vlinders gezien en worden er zeven soorten adventieven gemeld die sinds 1998 in ons land zijn waargenomen. Eén inheemse, zwervende soort wordt besproken.

Entomologische Berichten 63(1): 14-20

Inleiding

Trekvlindergegevens worden jaarlijks bijeengebracht door vrijwillige waarnemers en werkgroepen in heel Nederland. De waarnemers, en daarmee ook de waarnemingen, zijn echter meestal niet gelijkmatig over het land verspreid. Bovendien herkennen niet alle waarnemers alle Nederlandse trekvlindersoorten, zodat in veel gevallen uitsluitend de bekendste soorten, bijvoorbeeld atalanta (*Vanessa atalanta*) (Linnaeus), distelvlinder (*V. cardui*) (Linnaeus) en gamma-uil (*Autographa gamma*) (Linnaeus), worden gemeld. De trekvlinderregistratie wordt echter elk jaar op een zodanige wijze uitgevoerd dat de aantallen over de jaren heen met elkaar kunnen worden vergeleken.

Het huidige overzicht is anders dan voorheen, omdat gekozen is voor een meer praktische en beknopte opzet. De tabel met de aantallen per decade is gebleven, maar thans wordt niet meer bij elke soort een uitvoerige beschrijving gegeven; dat gebeurt alleen bij opmerkelijke waarnemingen. Mocht u toch, om een duidelijk omschreven reden, behoefte hebben aan meer informatie over aantallen en data, dan kunt u zich wenden tot de auteur.

De provincies van de vindplaatsen worden in de tekst als volgt afgekort: Groningen (Gr), Friesland (Fr), Drenthe (Dr), Overijssel (Ov), Gelderland (Ge), Utrecht (Ut), Flevoland (Fl), Noord-Holland (NH), Zuid-Holland (ZH), Zeeland (Zl), Noord-Brabant (NB) en Limburg (Li).

Rob de Vos

Trekvlinderregistratie Nederland
onderdeel van Werkgroep vlinderfaunistiek
Zoölogisch Museum Amsterdam
sectie Entomologie
Plantage Middenlaan 64
1018 DH Amsterdam
rvos@science.uva.nl

Het weer in 2000 en de invloed ervan op de migranten

Het jaar 2000 was gemiddeld warm en nat (figuur 1). Het warme karakter van het jaar blijkt reeds uit de maanden januari tot en met juni, die alle warmer waren dan gemiddeld. Januari was droog, februari en de eerste decade van maart juist zeer nat. Eind maart was het enkele dagen vrij koud, maar in april stegen de temperaturen weer en vooral in de laatste decade werd het warm en bleef het vrij droog. Deze warme periode strekte zich uit tot in mei, maar de laatste decade van deze maand was koel. Vooral in het zuidelijk deel van Nederland was er lokaal veel wateroverlast als gevolg van zware buien. Juni begon met zeer zware buien in het zuidoosten van het land. Het was wederom warm, maar het temperatuurverloop was zeer grillig. Op 19 en 20 juni werd meer dan 30° Celsius gemeten. Juli was gemiddeld koud met veel buien, maar in augustus keerde de warmte terug, met op de 13e hoge temperaturen. Er kwamen regelmatig hevige onweersbuien voor. September was zeer warm en ook oktober en november waren warmer dan gemiddeld. Eind oktober en de eerste decade van november waren zeer nat. December begon zacht, maar de tweede helft van de maand daalde de temperatuur flink en op 17 december werd in De Bilt de eerste vorst gemeten. De laatste decade viel er op veel plaatsen sneeuw (KNMI, 2001).

Hoewel de atalanta en de distelvlinder reeds vanaf april in aantal werden gezien vond de eerste flinke aantalstoename plaats in de eerste decade van juni, dus direct na de koude periode van eind mei. Daarna namen deze en andere trekvlindersoorten geleidelijk in aantal af, waarschijnlijk als gevolg van het koude weer in juli. Echter, in de laatste decade van juli nam het aantal waarnemingen explosief toe. Dit is vooral toe te schrijven aan de invasie van enorme aantallen

Figuur 5. Een raadselachtige vondst in Utrecht: *Megalopyge opercularis*.
Foto: Jeroen Voogd

A mysterious record in Utrecht: Megalopyge opercularis. It was found on lava stones imported from the Canary Islands, but the moth originates from Central and South America.

Dat maakt de vondst nog raadselachtiger, want de soort komt oorspronkelijk in Mexico voor;

Copaxa lavendera Westwood (Saturniidae) - in 1999 werd ons een foto gestuurd van deze fraaie grote gele nachtpauw-oog die oorspronkelijk in Midden-Amerika voorkomt. Saturniidae-expert Dr. W.A. Nässig (Museum Senckenberg, Frankfurt am Main) heeft het exemplaar op naam gebracht. De vlinder zou in Den Helder zijn gevonden in een meidoorn, maar dit leek gezien de gaafheid van de vlinder aanvankelijk onmogelijk. Vermoed werd dat de vlinder was losgelaten door een kweker. Het verhaal zou klaar zijn ware het niet dat een exemplaar van dezelfde soort naar ons werd opgestuurd door de Vlinderstichting. Ditmaal was het een vlinder die vermoedelijk als pop meegekomen was in kleding uit Thailand! De vlinder werd op 19 maart 2001 gevonden te Blaricum (J. van Laar). Hoe een Latijns-Amerikaanse vlinder tussen kleding uit Thailand verzeild raakt is natuurlijk een raadsel;

Lasiocampidae - ten slotte werd in 2000 nog een exotische spinnersoort als rups gevonden op bloemen te Vlaardingen (H. Nagel). De rups is uitgekweekt, maar de vlinder is nog niet gedetermineerd.

Dankwoord

Met dank aan de volgende waarnemers: B. van As, J.E.F. Asselbergs, A.M. Baaijens, J. de Bakker, M. Bauduin, A. van Beek, R. Beenen, H. Beers, B.M. Beijne-Wierop, K. Bezuijen, J.W.M. Bielen, H.A. Bijl, T.J. Blokland, K. & J. de Boer, J. Boerma, L. Bonhof, H. Bosma, W. Briër, D. Brijs, T.J. de Brouwer, N. Buiten, H. Bunjes, N.A. van der Burg, R. Costers, P. van Dam, A. Deelman, M. Delnoye, W. Domhof, D. Doornheijn, N.W. Elfferich, G.F.C. van den Ende, M.P.C.A. Flint-Diekerhof, A.J.M. Franssen, M.C.R. Franssen, P.A.J. Gaasendam, H. Gehéniau-Lasance, H.J. Goudzwaard, A. Goutbeek, W. Grinwis, L.G. Groen, M. Groenendijk, H. Groenink, R. Gronert, A.C. Grosscurt, J. Hamming, A.J. Heeren-De Boer, W.R.B. Heitmans, P. de Heus, K. Hoek, W. Hogenes, H. ten Holt, H. & A. Hoornveld-Jouksma, J.H. Huisman, K.J. Huisman, IVN Ede-natuurwerkgroep, M. Jansen, M.G.M. Jansen, H. Jellema, P.J. Jeschar, R. Joosse, K. Kaag, I.A. Kaijadoo, D. van Katwijk, M.S.M. de Keijzer, J. Kerseboom, I. Kiel-

Hartog, T. Kleijn, KNNV Apeldoorn, W. Koopman, E. Koopmans-Grommé, J.C. Koster, P. Kreijger, G. de Lange, F. van der Lans, J.A.W. Lucas, R. Luntz, D. Lutterop, P.L. Meininger, F. Melkert, G.P.T.A. van der Meulen, H.D. van der Meulen, G. Minnema, B.B. Möhlmann, E. Molin-Neef, J.J.M. Moonen, H. Nagel, Natuurmuseum Dokkum, C.G.A.M. Naves, K.N.C. Nieuwland, L. Noens, P. Oomen, F.J. van Oosterhout, M. Oosting, C. Ottenheijm, J.H. van Piggelen, A. Plag, W. Poppe, F. Post, D. Prins, S. van Randen, A. Remeus, B. Rietman, P.J. Rooij, W.J. van Rooijen, A. Saunders, J. Scheffers, M. Schevers, G. Schingenga, R.T.A. Schouten, A.E.P. Schreurs, R. Schuitema, C.A. Schulz, J.W. Sinnema-Bloemen, J.A. de Slagter, J. Slot, F. Smit, J.T. Smit, M. Smulders, P. van Son, D. Stienstra, J.H. Stolk, J. Stuurman-Huiteima, E. Taelman, W.M. Terluin, J.M. Tilmans, A. van Tuijl, G. Tuinstra, C.H. de Veld, P. Veldman, J. Verburg, D.J. Vethaak-Nijkamp, C. Viveen, Vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland, De Vlinderstichting, Vlinderwerkgroep Friesland, Vlinderwerkgroep Hoekschewaards Landschap, Vlinderwerkgroep Oost Zeeuws Vlaanderen, Vlinderwerkgroep PALM, Vlinderwerkgroep Stad & Ommelaand, J. Voogd, M. Vos, P. Vroegindewey, J. van Vuure, M. de Werd, A. Westerneng, L. Wieteler, natuurorganisatie De Windbreker, G.F. Wilmlink, T. Wip, C. Witteveen, J.B. Wolschrijn, P.J. Zumkehr, J.H.H. Zwier.

Literatuur

- KNMI (Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut) 2001. Jaar 2000. Jaaroverzicht van het weer in Nederland 97(13): 1-10.
Kuchlein JH & Vos R de 1999. Geannoteerde naamlijst van de Nederlandse vlinders: 1-302. Backhuys Publishers.
Lempke BJ 1969. Trekvinders in 1967. Entomologische Berichten, Amsterdam 29: 7-17.
Lempke BJ 1982. Trekvinders in 1981 (tweeënveertigste jaarverslag) (Lepidoptera). Entomologische Berichten, Amsterdam 42: 180-184.
Vandemaele W 2000. Anno 2000: het jaar van de Koolmotjes. Nieuwsbrief Belgisch Trekvinderonderzoek 14(2): 7.
Vanholder B 2000. Overzicht van trekvinders in 2000. Nieuwsbrief Belgisch Trekvinderonderzoek 14(2): 4-6.

Geaccepteerd 28 januari 2003.

Summary

Migrating Lepidoptera in 2000 and recent adventive records. Sixtyfirst report.

This report presents an overview of migrating Lepidoptera in The Netherlands in the year 2000. 153 volunteers reported 29 migrating species. Most abundant were *Plutella xylostella*, *Colias croceus*, *Vanessa atalanta*, *V. cardui* and *Agrotis ipsilon*, of which high numbers were counted. *Vanessa atalanta* and *Helicoverpa armigera* were seen in the highest number ever. *Autographa gamma*, *Colias hyale* and *Macroglossum stellatarum* were seen in rather moderate numbers. There were some exciting species recorded too: the fifth Dutch specimen of *Danaus plexippus*, the sixth *Uresiphita gilvata*, the sixth *Trichoplusia ni*, and single records of *Palpita unionalis* and *Hyles euphorbiae*. *Lithosia quadra* has not been recorded from our country for many years, but in 2000 nineteen specimens were seen, mainly in the southern part of the country, but also a few in the central and northern part. Additionally there are some 'new' adventives or aliens for The Netherlands reported.